

## BİR JAPON AYDININ GÖZÜNDEN TÜRKLER -NAGASE HÖSUKÉ'NİN TÜRKİYE İZLENİMLERİ-

Yrd. Doç. Dr. Okan Haluk AKBAY  
Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi  
Japon Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı  
halukakbay@yahoo.com

### Özet

Meiji (1868-1912) ve Taishō (1912-1926) dönemlerinin önemli aydınları arasında yer alan Nagase Hōsuke (1865-1926), Türkiye ziyareti sonrasında kaleme aldığı *Türkiye ve Türkler (Toruko to Torukojin)* kitabını 1915 yılında Japonya'da yayınlamıştır. Kitapta Türk tarihi, Anadolu coğrafyası ve dönemin siyasal yapısına dair önemli bilgilerin yanı sıra, yazarın Türk toplumu ve kültürüne ilişkin çeşitli gözlem ve değerlendirmeleri de yer almaktadır. Aynı veya yakın dönemlerde Türkiye'yi ziyaret eden diğer Japon aydınları gibi, Nagase Hōsuke'nin Japon kamuoyuna aktardığı bilgi, izlenim ve değerlendirmelerin de Japonya'daki Türkiye bilgisi ve Türkiye imajının oluşumunda etkili olduğu kuvvetle muhtemeldir. Bu makalede, Nagase Hōsuke'nin Türkiye ve Türklere ilişkin izlenim ve değerlendirmeleri genel hatlarıyla ele alınmıştır.

**Anahtar Kelimeler:** Nagase Hōsuke, Japonya, Türk-Japon ilişkileri

## TURKS FROM THE EYES OF A JAPANESE INTELLECTUAL -NAGASE HÖSUKÉ'S IMPRESSIONS OF TURKEY-

### Abstract

Nagase Hōsuke (1865-1926) was an important Japanese intellectual of the Meiji era (1868-1912) and the Taisho era (1912-1926). After his visit to Turkey, he published a book named *Turkey and Turks* in Japan, in 1915. In addition to some knowledges about Turkish history, geography of Turkey and the Turkish political structure of the period, the author's observations and reviews on Turkish culture and society are also given in the book. Like other Japanese intellectuals who visited Turkey, Nagase Hōsuke's observations about Turkey played an important role in the impression and assessment of Turkey's image in Japan. In this study, we will focus on the general impressions of Nagase Hōsuke about Turkey.

**Key Words:** Nagase Hōsuke, Japan, Turco-Japanese relations

## 1. GİRİŞ

Asya kıtasının doğu ucunda bir ada ülkesi olan Japonya, tarih boyunca ana kıtadan denizlerle izole edilmiş olmanın avantaj ve dezavantajlarını birlikte yaşayan bir ülke olmuştur. Japonya'yı ana kıtadan ayıran deniz koridoru, bir yandan Japonya'yı olası istila ve dış baskılardan korurken; diğer yandan da dış dünyayla olan ilişkilerini büyük ölçüde istediği şekilde biçimlendirebilmesine imkân tanımıştır (Hunter, 2002:65-66).

Tarihin erken dönemlerinden itibaren Çinliler ve Koreliler başta olmak üzere çeşitli Asya milletleriyle ilişkiler kuran Japonların Batı dünyasıyla tanışması ise; geç denilebilecek bir dönemde, ancak 16.yüzyılda olmuştur. Japonların ilişki tesis ettikleri ilk Avrupalı ulus Portekizliler olmuş (1543), bunu ilerleyen dönemlerde İspanyollar ve Hollandalılar takip etmiştir (Erkin, 2004:18-34). Ne var ki; Avrupalı Hristiyan misyonerlerin Japonya'daki etkinliklerini giderek artırmaları ve Bakufu hükümetinin Avrupalılarla olan dış ticarete ilişkin bazı endişelerinden dolayı 1616-1635 yılları arasında çıkarılan bir dizi kanunla, Japonya iki buçuk asır sürecek bir içe kapanma dönemine girmiştir (Ishii, Itō & Okubo, 1997:176). Japonya'nın dış dünya ile temasının son derece sınırlı olduğu içe kapanma dönemi, 1853 yılında ABD gemilerinin Japon limanlarına girişine izin verilmesine kadar devam etmiştir.<sup>1</sup>

İmparator Meiji'nin 1867 yılında tahta geçmesiyle başlayan Meiji dönemi (1868-1912), Japonya'nın dışa açıldığı ve çağdaşlaşma yolunda hızlı adımların atıldığı bir dönem olmuştur.<sup>2</sup> Bu dönemde, değişik alanlarda çeşitli reformlar gerçekleştirilmiş; Batı dünyası ile Japonya arasındaki gelişmişlik farkı hızla kapanmaya başlamıştır (Nihon Rekishikan, 1993:886-897).

Japonya'nın; başta Batı dünyası olmak üzere çeşitli coğrafyaları tanıma ve anlama çabaları, Meiji dönemi dış siyasetinin başlıca hedefleri arasında yer almıştır. Bu amaçla, bir yandan çok sayıda yabancı bilim adamı ve uzman Japonya'ya davet edilirken; diğer yandan çok sayıda Japon öğrenci de eğitim amacıyla yurtdışına gönderilmiştir.<sup>3</sup> Öğrencilerin yanı sıra çok sayıda diplomat, bürokrat, eğitimci, gazeteci, yazar, aydın vb. gibi kimseler de muhtelif ülkelere farklı misyonlar içeren ziyaretlerde bulunmuşlardır.

<sup>1</sup> İçe kapanma dönemi boyunca sadece Çin ve Hollanda gemilerine Japonya'ya giriş yapma hakkı tanınmıştır. (Atsuta vd., 2000:123)

<sup>2</sup> Amiral Matthew C. Perry'nin komutasındaki ABD filosunun 1852, 1853 ve 1854 yıllarındaki Japonya ziyaretleri, Japonya'nın içe kapanma dönemini sona erdirerek dışa açılmasını zorlayan başlıca etken olmuştur. Japonya, özellikle bu gelişmeden sonra Batı ülkeleriyle ilişki kurmak ve çeşitli anlaşmalar imzalamak zorunda kalmıştır (Nakamura, 1995:242-248).

<sup>3</sup> Yurtdışına öğrenci gönderilmesi, 1862 yılında Hollanda'ya gönderilen 15 öğrenci ile başlamıştır. Bunu 1865 yılında 6 öğrencinin Rusya, 1866 yılında 12 öğrencinin İngiltere, 1867 yılında 9 öğrencinin Fransa'ya gönderilmesi takip etmiştir (Cihan, 2006:93). 1873 yılında yurtdışına gönderilen öğrenci sayısı toplamda 373 kişiyi bulmuştur (a.g.e:95). Öğrencilerin eğitim gördüğü ülkeler arasında ilk sırada A.B.D yer alırken, İngiltere ikinci, Almanya üçüncü, Fransa dördüncü sırada bulunuyordu (a.g.e:96).

Gerçek anlamda Türk-Japon ilişkilerinin II. Abdülhamid döneminde başladığı kabul edilir (Şahin, 2001:11).<sup>4</sup> Bu dönem, Japonya'da hızlı bir çağdaşlaşma sürecinin yaşandığı Meiji dönemine denk gelmektedir. Japonya'nın, Osmanlı ve İslam dünyasına yönelik ilgisi özellikle 1870'li yıllardan itibaren artmış, bu bölgeye yönelik politikalar Japonya'nın dış politikasında önemli bir yer tutmaya başlamıştır (Esenbel, 2002:4-19).

İki ülke arasındaki ilk resmi temas ve ziyaret, Japon Dış İşleri Bakanlığı kâatibi Fukuchi Genichirō'nun, 1871 yılındaki İstanbul ziyaretiyle gerçekleşmiştir (Şahin, 2001:13). 1881 yılındaysa, Japon Dış İşleri Müşaviri Yoshida Masaharu başkanlığındaki bir heyet, iki ülke arasındaki diplomatik ilişkileri başlatmak amacıyla Osmanlı İmparatorluğu'nu ziyaret etmiştir (Misawa, 2003:10).<sup>5</sup>

Türkiye'ye duyulan bu ilginin bir yansıması olarak, çok sayıda Japon aydın, bürokrat, gazeteci, yazar ve seyyah da Türkiye'yi ziyaret etmiş, edindikleri bilgi ve izlenimleri Japonya'ya aktarmışlardır. Bu kimselerin aktardığı bilgi ve izlenimler, Japonya'daki Türkiye bilgisinin oluşumu ve şekillenmesinde önemli rol oynamıştır. Bu ziyaretler, Japon kamuoyunun Türkiye'ye ilişkin bilgileri birincil kaynaklardan doğrudan edinmesi bakımından da önem taşımaktadır.<sup>6</sup> 19.yy sonu ve 20.yy başında Ortadoğu ve Osmanlı İmparatorluğu'nu ziyaret eden birçok Japonun varlığı bilinmekle birlikte, bu kişiler ve bölgeye olan yolculukları titiz bir şekilde analiz edilebilmiş değildir (Erkin, 2002:238).<sup>7 8</sup>

Bu makalede; benzer çalışmalarda daha önce ele alınmamış, Japonya'nın dönemin önde gelen aydınlarından Nagase Hōsuke'nin Türkiye ziyareti sonrasında kaleme aldığı "*Türkiye ve Türkler*" kitabında yer alan kişisel izlenim ve değerlendirmeleri üzerinde durulacaktır.

<sup>4</sup> Denge politikası izleyerek imparatorluğu ayakta tutmaya çalışan II. Abdülhamid, 1870'li yıllarda Avrupa'ya açılmayan Japonya ile ilişki kurmayı da bu politika bağlamında değerlendirmiştir (Mütercimler, 1993:19).

<sup>5</sup> İki ülke arasındaki karşılıklı yakın ilgi ve dostluğa rağmen diplomatik ilişkiler ancak 1925 yılında kurulabilmiştir. Türkiye'nin ilk Japonya Büyükelçisi Hulusi Fuat Togay 1925 temmuzunda, Japonya'nın ilk Türkiye Büyükelçisi Obata Yukichi 1925 ekiminde görevlerine başlamışlardır. (Japonya Büyükelçiliği, [http://www.tr.emb-japan.go.jp/T\\_02/02.htm](http://www.tr.emb-japan.go.jp/T_02/02.htm))

<sup>6</sup> Bu tarihe kadar Japonların Türkiye ve Türklerle ilgili bilgileri, yabancı kaynaklardan (çoğunlukla Hollandalılardan) aldıkları bilgilere dayanmaktadır (Erkin, 2004:81).

<sup>7</sup> Nakai Hiroshi (1838-1894), Shimaji Mokurai (1838-1911), Nogi Maresuke (1849-1912), Ienaga Toyokichi (1862-1936), Asahina Chisen (1862-1939), Tokutomi Soho (1863-1957), Yamada Torajirō (1866-1957), Noda Shotarō (1868-1904), Tokutomi Kenjirō (1868-1927), Ashida Hitoshi (1887-1959), Hashimoto Kingorō (1890-1957) gibi kimselerin Türkiye ziyaretleri bilinmektedir.

<sup>8</sup> Aynı dönemlerde az sayıda olmakla birlikte; Osmanlı'dan Japonya'ya seyahatler de olmuştur. Albay Pertev (Demirhan), Seyyah Kâmi, Baba Fevzi, Abdürreşid İbrahim gibi kimselerin Japonya ziyaretleri bilinmektedir.

## 2. NAGASE HÖSUKE ve "TÜRKİYE VE TÜRKLER" HAKKINDA KISA BİLGİ

Nagase Hösuke (1865-1926)<sup>9</sup>; Meiji (1868-1912) ve Taishō (1912-1926) dönemlerinin önde gelen Japon aydınları arasında yer alır. Nagase; Tokyo Yabancı Diller Okulu'nun Çince bölümünden mezun olduktan sonra 1885-1888 yılları arasında Johns Hopkins Üniversitesi'nde tarih ve iktisat, 1888-1894 yılları arasındaysa Berlin Üniversitesi'nde felsefe öğrenimi görmüştür (Kotobank). 1894 yılında Japonya'ya dönen Nagase; Japon Kara Harp Akademisi, Waseda Üniversitesi, Doğu Asya Üniversitesi (Şangai, Çin) gibi kurumlarda öğretim üyesi olarak görev almıştır (CRD, 2012). Nagase, 1908 yılında Japon Genel Kurmay Başkanlığı Tarih Bilimleri biriminde görevlendirilmiş ve bu dönemde Orta Asya ve Osmanlı İmparatorluğu'nu ziyaret etmiştir (CRD, 2012).<sup>10</sup> 1922 yılında Kokushikan Üniversitesi rektörlük görevine getirilen Nagase, özellikle dış politika alanındaki çalışmalarıyla tanınmıştır. Nagase'nin, özellikle çeşitli Avrupa ülkelerinin siyasi ve toplumsal yapılarını ele aldığı çok sayıda eseri bulunmaktadır. Nagase; hem Doğu dünyasını, hem de Batı dünyasını yakından tanıyan bir uzman olarak çalışmalarındaki objektif ve başarılı değerlendirmeleriyle dikkat çekmiştir (Kokushikan, 2009).

"*Türkiye ve Türkler (Toruko to Torukojin)*" kitabı, Nagase Hösuke'nin önemli çalışmaları arasında yer alır (Kokushikan, 2009).<sup>11</sup> Toplam beş bölüm ve 126 sayfadan oluşan kitap, 1915 yılında Fusanbō yayınevi (Tokyo) tarafından yayımlanmıştır. Birinci bölümde *Tarih Üzerine Gözlemler*; ikinci bölümde *Coğrafya Üzerine Gözlemler*; üçüncü bölümde *Toplum Üzerine Gözlemler*; dördüncü bölümde *Siyasal Durum Üzerine Gözlemler*; beşinci bölümdeyse *Sonuç* kısımları yer almaktadır.

<sup>9</sup> Makalede; kişi isimlerinin Japoncada olduğu gibi önce soyad, sonra ad yazım şekli esas alınmıştır.

<sup>10</sup> Nagase'nin hangi tarihte Türkiye'yi ziyaret ettiği, hangi şehir ve bölgelerde ne kadar süre ikamet ettiği, kimlerle ne tür temaslarda bulunduğu gibi konulara dair bilgilere ulaşamamıştır. Eldeki tek bilgi, Nagase'nin Orta Asya ve Osmanlı ziyaretini 1908-1915 arasındaki bir dönemde gerçekleştirmiş olmasıdır. Nagase'nin ziyaretine ilişkin yazılı bilgi ve kayıtlara ulaşamamış olması, Nagase'nin söz konusu ziyareti ordudaki görevi sırasında özel bir amaç dâhilinde gerçekleştirmiş olabileceği ihtimalini akla getirmektedir.

<sup>11</sup> Nagase Hösuke'nin diğer önemli çalışmaları olarak "Balkanlardaki Değişim (*Barukan no hensen*, 1914)", "Günümüzde Balkanlar (*Gendai Barukan*, 1916)", "Kaos İçerisindeki Rusya (*Jōran no Roshia*, 1917)", "Batı Dünyasındaki Kargaşanın Gerçek Yüzü (*Ōshū tairan no shinsō*, 1918)", "Sezar Dönemi Roma Tarihi (*Keezaru Jidai Rōma Shi-ron*, 1918)", "Napolyon Bonapart (*Napoleon Bonaparuto*, 1918)", "Balkanların Geleceği (*Barukan no shōrai*, 1920)" verilebilir.

### 3. NAGASE HŌSUKÉ'NİN TÜRKİYE GÖZLEMLERİ

Nagase; "Türkiye ve Türkler" kitabının *Toplum Üzerine Gözlemler* başlıklı III. bölümünde, Türk toplumu ve kültürüne ilişkin kişisel gözlem ve değerlendirmelerini, zaman zaman ilginç ayrıntılara da yer vererek Japon kamuoyuna aktarmıştır.

Nagase'nin bu bölümde yer verdiği izlenim ve değerlendirmeler, aşağıdaki şekilde alt başlıklara bölünülerek ele alınabilir:

#### **Türklerin fiziksel özellikleri:**

"Türkler, aslında Tatarlar ve Moğollarla aynı ırka mensupturlar. Yani bir Ural-Altay milletidirler. Ancak, bugünkü Osmanlı Türklerinin bu ırksal özelliklerini kaybettikleri ve melezleşmiş oldukları söylenebilir. Türkler, görünüş olarak hiç de Tatar ve Moğollara benzemezler. Hatta üst sınıfa mensup kimseler, Kafkas tipinde olup, Batılları andırmaktadır. Bu kimselerin tenleri beyaz ve burun kemikleri yüksektir. Yani, göze hoş gelen bir fiziksel görünümüleri vardır. Bu durum; Türklerin Avrupalıların yaşadığı toprakları fethetmeleri, yerel halklarla karışmaları ve Kafkas tipindeki bayanlarla evlenmelerinin bir sonucudur. Anadolu'nun iç kesimlerinde, kırsal bölgelerde yaşayan ve daha çok tarım ve hayvancılıkla uğraşan kimseler ise, bugün dahi Türklerin geçmişten gelen fiziksel özelliklerini taşımaktadırlar. Yani; kafatasları basık, yüzleri uzunca, elmacık kemikleri çıkık, burun kalkık, gözler ince ve dışarıya doğru çıkık, orta boylu ve hafif kiloludurlar. Özellikle, "yörük" veya "göçebe" olarak bilinen kimselerin, görünüm bakımından Rusya'da yaşayan Tatarlardan hiçbir farkları yoktur." (s.78-80)

#### **Türklerin milli karakteri:**

"Türkler; karma evliliklerden dolayı önemli ölçüde melezleşmiş olsalar da, büyük bir kısmı geçmişten gelen milli karakterlerinden bir şey kaybetmemiştir. Türklerin birkaç karakteristik özelliğini sıralamamız gerekirse; birincisi Türkler son derece dürüst kimselerdir. Şakadan bile olsa yalan söylemezler. Çok içten ve samimidirler. Asla birisini kandırmak ve dolandırmak gibi bir iş yapmazlar. Özellikle, parasal konularda katiben doğruluktan ayrılmazlar. Türklerin bu kadar dürüst olmalarında, Müslüman olmalarının da önemli bir payı vardır. Dürüstlük konusunda size basit bir örnek vereyim: bir meyve satıcısından elma satın aldığımızda, satıcı tarttığı elmalara fazladan bir elma daha ilave

edecektir. Böyle yapmasının sebebi, teraziden kaynaklanan bir tartı hatası yapmış olabileceğini düşündüğü içindir.” (s.80)

“Türkler gösteriştten uzak, sade ve samimi insanlardır. Asla gereksiz övgülere ve dalkavukluklara kalkışmazlar. Ayrıca, Türkler gevezeliği hiç sevmezler. Bir şey yaparken ve çalışırken sessizlik içinde olmayı yeğlerler. Bu onların güzel bir meziyetidir.” (s.81)

“Türklerin "it yürür, kervan yürür" diye bir atasözleri vardır. Bu atasözü, Türklerin milli karakterini de yansıtmaktadır. Türkler çok hoşgörülüdürler, kolay kolay öfkelenmezler. Alt sınıfa mensup kimseler arasında bile bağırp çağırarak kauga eden kimseleri göremezsiniz. Türkler oldukça ılımlı ve barışsever insanlardır.” (s.81)

“Türklerin bir başka meziyeti, son derece merhametli ve yardımsever oluşlarıdır. Türkler; yaşlılara, güçsüz kadınlara, çocuklara ve özellikle de yoksullara karşı çok anlayışlı ve yardımseverdirler. Bir dilenci, yardım talep ettiği takdirde; az olsun, çok olsun muhakkak bir miktar para elde eder. Eğer kendisinden yardım talep edilen kişinin yanında parası yoksa bile en azından dua ve şefkatli sözlerle yardım isteyen kişiyi uğurlar. Türkler; kesinlikle insanın kalbini kıran, karşısındakini rencide eden söz ve davranışlarda bulunmazlar.” (s.83)

“Bir yolcu, geceyi geçirebileceği bir yere ihtiyaç duyduğunda; Türkler bu kişinin sadece kalacak yerini değil her türlü gereksinimini karşılamaya gayret ederler. O kimseyi, ellerinden geldiğince, en iyi şekilde ağırlamaya çalışırlar. Bu onlar için bir şereftir ve Türkler böyle davranmayı kendilerine bir vazife addederler. Ayrıca, Türkler böyle şeyler için kesinlikle para vb. şey kabul etmezler.” (s.84)

“Türkler, hayvanlara karşı da son derece şefkatlidirler. Sebepsiz yere hayvanları asla öldürmezler. Bir avcının elinde canlı bir kuş gördükleri vakit, muhakkak bu kuşu satın alırlar ve salıverirler. Bursa’da kuşlar için yapılmış bir şifahane vardır. Burada yaşlı, güçsüz, hasta ve sıcak yerlere göç edemeyecek durumdaki kuşların bakım ve tedavisi yapılır. Yaralı kuşlar tedavi edilir. Hatta bacağı olmayan kuşlara takma bacak bile takılır. Türklerin köpek sevgisi de olağanüstüdür ve meşhurdur. Türk toprakları, köpekler için neredeyse bir cennet gibidir. Her yerde ve çok sayıda köpek görmek mümkündür.” (s.84)

“Türkler; çoğunlukla dürüst, mütevazı, gözü tok, temiz kalpli, merhametli ve sabırlı kimselerdir.” (s.85)

### **Türk toplumunda insan ilişkileri:**

“Türk toplumunda insan ilişkileri tevazu ve huzur üzerine kuruludur. Türklerde, babadan oğula aktarılan bir aristokrat sınıfı veya ayrıcalıklı zümreler gibi toplumsal sınıflar yoktur. Sultanın ailesi haricinde; ne bir bakanın, ne de başka bir üst düzey görevlinin, (insan ilişkileri açısından) sıradan bir vatandaştan bir farkı yoktur. Yani, makamı dolayısıyla herhangi bir üstünlüğe veya ayrıcalığa sahip değildir. Bu yüzden, bir kişi kölelikten başbakanlığa kadar yükselebilir veya bakanlığa kadar yükselen bir kişi görevinden ayrıldıktan sonra yine sıradan bir vatandaş olarak hayatını sürdürür.” (s.88)

### **Türklerde isim geleneği:**

“Türklerde sadece isim vardır; soyadı kullanmazlar. Bizim belki soyadı diyebileceğimiz şey olarak Türkler "falan kişinin oğlu, filancanın oğlu" gibi tabirler kullanırlar. Toplumun alt sınıfına mensup kimseler ise, isim dahi kullanmazlar. Birbirlerine sadece lakaplarıyla hitap ederler.” (s.89)

### **Türk toplumunda evlilik kurumu:**

“Türklerin Müslüman olmalarından dolayı, tıpkı Mormonlarda olduğu gibi erkeklerin çok eşli olduğu zannedilse de, bu aslında büyük bir yanılgıdır. İslamiyet'in peygamberi Muhammed dört kadına kadar evlenebilme izni vermiştir. Ancak, bu izin bazı şartlara bağlıdır. Bir erkek, her hanımına ayrı bir ev tahsis etmek zorundadır. Erkeğin tüm hanımlarını aynı evde birlikte oturtması mümkün değildir. Buradaki amaç, hanımlar arasında çıkabilecek huzursuzluk ve kavgaların önüne geçmektir. Bu yüzden, yeterli maddi gücü olmayan erkeklerin birden fazla hanımla evlenebilmesi imkânsızdır. Dolayısıyla Türk erkeklerinin büyük bir kısmı gerçekte sadece tek bir hanımla evlidir. Çok yoksul kimseler ise hiç evlenemez ve ömür boyu bekâr yaşarlar. Ayrıca, Türkler evlenirken yüklü miktarda başlık parası da ödemek zorundadırlar. Bu gelenek, Çin ve Kore gibi ülkelerdeki geleneklerle benzerlik göstermektedir.” (s.89-90)

### **Türk aile yaşamı ve kadınların konumu:**

“Pek çok kişinin de bildiği üzere; Türk kadınları "harem" olarak adlandırılan ve sadece kadınlara ayrılmış olan evin özel bölümlerinde yaşarlar. Kadınlar, kocaları haricinde asla başka bir erkekle görüşemezler. Dışarıya çıkacakları zaman "çarşaf" adı verilen bir giyim kuşanarak vücutlarını tamamen örterler. Yüzlerini ise siyah ve şeffaf bir örtüyle gizlerler. Kadınların yüzlerini göstermeleri kesinlikle yasaktır. Duyduğum kadarıyla, yüksek sınıfa mensup bazı hanımlar arasında bu geleneğe uymayanlar ortaya çıkmış. Ancak dini ve toplumsal nedenlerden dolayı, bu geleneğin kolaylıkla terk edilebileceğini zannetmiyorum.”(s.90-91)

“Erkek çocuklarının sekiz yaşına kadar haremde anneleriyle birlikte yaşamalarına izin verilmesine rağmen sünnet edildikten sonra hareme girmelerine izin verilmeyişi, bu ülkenin bir başka geleneğidir. Kız çocukları ise genellikle on altı yaşında evlendirilirler ve sonraki tüm yaşamlarını haremde geçirirler. Kadınların kocalarıyla el ele tutuşup dışarı gezmeye çıkmaları bir yana, aynı sofrada yemek yemeleri dahi mümkün değildir. Bu açıdan bakınca; yeryüzünde Türk kadınları kadar acınacak durumda olan başka birisi olmadığını düşünebilirsiniz. Ancak, işin iç yüzüne vakıf olduğunuzda, durumun hiç de öyle olmadığını hayretler içerisinde göreceksiniz.

İslam dininde erkekler, kadınlarına gerekli sevgi ve ilgiyi göstermek zorundadırlar. Bu, kadınların sahip olduğu bir haktır. Bu yüzden, evli erkekler gün batımından gün doğumuna kadar haremde bulunmak ve eşleriyle zaman geçirmek zorundadırlar. Evli erkeklerin gece dışarıda gezmelerine ve eğlenmelerine müsaade yoktur. Kadınların, kocaları üzerinde oldukça etkili oldukları; deyim yerindeyse kocalarını parmaklarında oynattıkları da sıklıkla görülür. Varlıklı evlerde birkaç kadın hizmetçi çalıştırılır ve evin tüm işlerini bu hizmetçiler görür. Evin hanımıysa, tüm gün boyunca makyaj yapar veya keyfine göre başka şeylerle oyalanır.” (s.91-92)

### **Türk evleri:**

“Türklerin yaşadığı evlerin tamamına yakını ahşap veya kerpiçtir. Evlerin dış görüntüsü biraz Avrupai olmakla birlikte, evlerin içerisi Japon evlerini andırır. Japon evlerinde olduğu gibi, Türk evlerinde de sandalye ve yatak gibi şeyler kullanılmaz. İnsanlar yere oturur. Yere bir hasır veya örtü serilir. Kışın, bu hasır veya örtünün üzerine ise meşhur Türk halıları serilir. Bazı evlerdeyse, odanın bir köşesinde, kumaşla kaplanmış "kanepeler" adı verilen bir divan bulunur ve onun üzerine oturulur. Türkiye'ye gitmeden önce,



Türklerin bağdaş kurarak oturduklarını zannederdim. Ancak gerçekte, aynı Japonlar gibi dizlerinin üzerinde oturduklarını gözlemledim ve buna çok şaşırımdım. Bu şekilde oturma alışkanlığı, belki de dünyada sadece Türk ve Japonlara mahsus bir şeydir. Bu açıdan bakınca; böyle bir benzerlik, biz Japonlar ile Türkler arasında bir akrabalık münasebetinin olabileceğini düşündürmüyor da değil.” (s.92-94)

“Türk evlerinin önemli bir özelliği; evlerin erkeklere ayrılan "selamlık" ve kadınlara ayrılan "harem" olmak üzere iki bölümden oluşmasıdır. Bu iki bölüm birbirinden kalın bir kerpiç duvarla ayrılmıştır. "Selamlık" ve "harem" bölümlerinin arasındaysa evin yegâne girişi bulunur. Genellikle kapı sıkı bir biçimde kapatılır. Dışarıdan evin içerisini görmek mümkün değildir.” (s.94)

### **Türklerin yemek yeme şekli:**

“Türlere dair ilginç pek çok ayrıntı bulunmakla birlikte, bunların hepsine burada değinmem mümkün değildir. Türkler yemek yerken, yemek çubuğu, çatal gibi şeyler kullanmazlar; sağ el parmaklarını kullanarak yemek yerler. Benzer alışkanlık Hintlilerde de olduğu için belki size pek şaşırtıcı gelmeyebilir. Türklerin yemek yerken sadece sağ ellerini kullanmalarının sebebi, taharet sırasında sol ellerini kullanmaları ve bu yüzden sol ellerini necis kabul etmelerindedir. Dolayısıyla, Türkler kesinlikle sol ellerini kullanarak bir şey yemezler.” (s.95)

### **Türk hamamı:**

“İster erkek, ister kadın olsun; Türkler haftada en az bir kez yıkanır. Bu alışkanlık, Türklerin Müslüman olmalarından ileri gelmektedir. Bu yüzden, şehrin hemen her köşesinde bulunan camiler gibi; şehrin her yerinde hamam bulmanız mümkündür. Hamamlar herkesin yararlanabilmesi için ücretsizdir. Bu hamamlar, "Türk hamamı" diye bilinen buhar banyolarıdır. Biz de defalarca Türk hamamına gittik. Türk hamamı, gerçekten de insanı çok rahatlatıyor. Keşke Japonya'da da Türk hamamları olsa! Ne kadar da güzel olurdu!” (s.95)

### **Türk erkeklerinin eğlencesi:**

“Türkler, sigara ve kahveyi çok severler. Kahvehaneler, pek gösterişli olmayan, derme-çatma dükkânlardır ancak her yerde kahvehane bulmak mümkündür. Türkler, bu kahvehanelere giderek bir-iki saat boyunca burada otururlar ve yoldan geçenleri seyrederek. Bu esnada da, sigara ve kahve içerler. Avrupa’daki kahve evlerinin, aslında Türk kahvehanelerinin taklit edilerek yapıldığı söylenir.” (s.95)

### **Türkler ve alkol:**

“Türklerin ağızlarına bir damla olsun içki koymamaları, onların ilginç özelliklerinden birisidir. Bu durum da, tahmin edebileceğiniz gibi, Türklerin Müslüman olmasından kaynaklanmaktadır. Ne kadar uğraşırsanız uğraşın, asla bir sarhoş göremezsiniz. Bu noktada, Türkler değil; alkol serbestliğini savunan Hristiyan ülkelerin durumu bence daha mantıksız görünüyor. Ancak, son yıllarda yüksek sınıfa mensup bazı kimselerin yurtdışından gelen şarap ve bira gibi içkileri tüketmeye başladıklarını duydum. Ancak kişisel kanaatim odur ki, bu hiç de takdir edilecek bir durum değildir. Doğulu milletler, kendi kültürlerinden gelen güzellikleri ve meziyetleri terk ederek, Batının kötü alışkanlıklarını taklit etmeye çalışmasından dolayı Batılılar tarafından alaya alınırlar. Doğulu milletler, eğer Batıyı taklit etmek istiyorlarsa, onların üstün oldukları yönlerden çeşitli dersler çıkarmaya gayret etmelidirler. Hele hele Türklerin öz eleştiri yapması gereken pek çok nokta bulunmaktadır.” (s.96)

### **Türklerin zayıf ve olumsuz tarafları:**

“Her milletin güçlü ve üstün tarafları olduğu gibi, zayıf tarafları da vardır. Tabii olarak, Türklerin de zayıf oldukları yönler bulunmaktadır. Öncelikle Türkler çalışmaktan pek hoşlanmazlar. Bu yüzden, eski alışkanlıklarından bir türlü kurtulamamaktadırlar ve ilerlemeci yönleri zayıftır. Türklerin ağızlarından düşürmedikleri bir tabir vardır: "yavaş, yavaş". Bu söz Japoncaya nasıl çevrilebilir bilemiyorum ancak İngilizcedeki "by and by" sözcüğüne yakın bir ifade olsa gerek. Türkleri yakından tanıyan bir yabancı, bu sözcüğün Türkleri çok iyi anlattığını söylemektedir.” (s.85)

“Türklerin tahmin gücü ve yaratıcı güçleri zayıftır.” (s.86)

“Daha önce de belirttiğim gibi, Türklerin üstün niteliklerinin bir kısmı dinden kaynaklanmaktadır. Buna mukabil, Türklerin bazı zayıf yönlerinin de yine dini nedenlerden kaynaklandığı söylenebilir. Örneğin; Türklerin kaderci oluşu, ızdırabı kabullenmeleri ve metanet göstermeleri gibi yönlerinin dinden kaynaklandığını düşünüyorum. Türkler, gerçekten de dinlerine sıkı sıkıya bağlıdırlar. Başlarına bir şey geldiği zaman "kader böyleymiş" derler ve o durumu düzeltmek için herhangi bir çaba göstermezler. Bu yüzden de belli kalıpları kıramazlar ve ilerleme noktasında zayıftırlar.”(s.86)

“(Kadınların özgürce dışarı çıkamaması vb.) Zikrettiğim nedenlerden dolayı, kadınların eğitimi konusu hiç de iç açıcı değildir. Kadınların bilgi seviyesinin ne kadar düşük olduğu kolayca tahmin edilebilir. Bu durumun, Türklerin kültürel gelişimlerinin önünde ne denli ciddi bir engel olduğu apaçık ortadadır.” (s.91)

“(Kadının aile içerisindeki güçlü konumuna rağmen) Sıradan ev kadınları arasında, gerçekten de acınası halde olanlar da vardır. Çocuk doğuramayan kadınlar veya bir sebepten dolayı artık kocaları tarafından sevilmeyen kadınlar, kocalarının tek bir sözüyle boşanmak zorunda kalmaktadırlar. Türkiye'nin geleceği açısından kadınların durumu, en büyük sorunlardan birisidir.” (s.92)

“Öncelikle Türkler takvim konusunu gözden geçirmelidirler. Türkler, halen Müslüman takvimi (hicri takvim) kullanmaya devam etmektedirler. Müslüman takvimi ile bizim kullanmakta olduğumuz Batı takviminde (miladi takvim) günler ve aylar birbirinden tamamen farklıdır. Müslüman takvimini kullanmak, dini nedenlerden dolayı mecburi olduğu düşünülse de, en azından saat konusunda bir düzenleme yapılması iyi olacaktır. Gün batımı sıfır kabul edilmekte ve ondan sonra saatler, "saat bir", "saat iki", "saat üç" şeklinde sayılmaktadır. Ne var ki, günün uzunluk ve kısalığına göre her bir saatin uzunluğu farklılık gösterebilmektedir. Bu saat düzeni, tren gibi ulaşım araçları olsun veya diğer şeyler olsun, her şeyde kullanıldığı için bizim gibi yolculuk yapan kimseler için büyük sıkıntı yaratmaktadır. Batı tarzı saat sistemine geçilmesi bu gibi sıkıntıları ortadan kaldıracaktır.” (s.96-97)

#### 4. DEĞERLENDİRME

Nagase Hōsuke'nin dönemin Türk toplumu ve Türk insanına yönelik değerlendirmelerine genel olarak baktığımızda; olumlu değerlendirmelerin daha ağır bastığını söylemek mümkündür.

Nagase, Türkleri "dürüst, içten, samimi, yalan söylemeyen, doğruluktan ayrılmayan, gösteriştan uzak, mütevazı, gereksiz övgü ve dalkavukluklara yeltenmeyen, gevezeliği sevmeyen, misafirperver, hoşgörülü, sabırlı, kolay kolay öfkelenmeyen ve kavga etmeyen, ılımlı ve barışsever, yardımsever, hayvanlara karşı merhametli, karşısındakini rencide edecek söz ve davranışlardan imtina eden" insanlar olarak nitelendirerek, Türk insanı hakkında oldukça olumlu bir tablo çizmiştir.

Bu övgülerin yanı sıra Nagase'nin, Türk insanına bazı eleştiriler yönelttiği de görülmektedir. Nagase, Türk insanını "çalışmaktan pek hoşlanmayan, tahmin ve yaratıcılık gücü yetersiz, ilerlemeci yönü zayıf, her şeyi kadere bağlayarak gerekli gayreti göstermeme" gibi olumsuz özellikleri yüzünden tenkit ederken, kadının toplumdaki konumuna da ciddi eleştiriler getirmiştir.

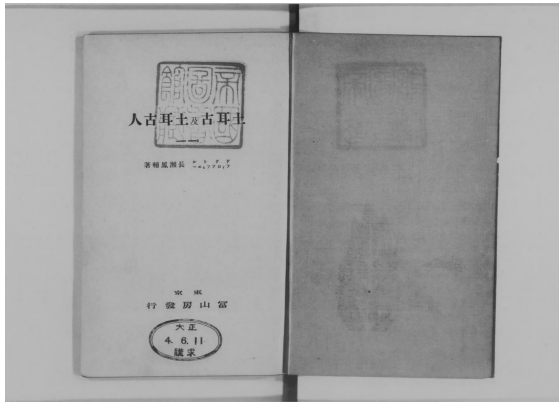
Nagase; kitabında Türk toplumunda evlilik, aile yaşamı, kadının aile ve toplumdaki konumu; Türk evleri; Türk hamamı; Türklerin yemek yeme şekli; Türklerde sigara, kahve ve alkol tüketimi gibi toplumsal ve gündelik yaşama dair birçok konuya değinmiştir. Bu konulara ilişkin bilgi ve gözlemlerini aktarırken, Nagase'nin önyargıdan uzak, açık fikirli ve samimi bir yaklaşım gösterdiği, Türk insanını doğru anlama ve anlatma gayreti içinde olduğu görülmektedir.

Nagase Hōsuke'nin Türk insanına ilişkin aktardığı bilgi ve izlenimlerin; Türkiye'yi tanıma çabası içinde olan dönemin Japon kamuoyu için, Batı etkisiyle kaleme alınmamış, özgün, birincil ve tarafsız bir kaynak olarak önemli bir işlevi yerine getirdiği söylenebilir.

## 5. EKLER



*Nagase Hōsuke (1865 – 1926)*



*Türkiye ve Türkler kitabının kapak sayfası*

## KAYNAKÇA

- ATSUTA, Isao - vd., (2000), *Shakai*, Osaka: Osaka Shoseki.
- CİHAN, Ahmet, (2006), *Japonya'da Eğitim ve Kültür*, İstanbul: Ark Kitapları.
- COLLABORATİVE REFERENCE DATABASE (CRD) (2012), *Nagase Hōsuke*  
<http://crd.ndl.go.jp/GENERAL/servlet/detail.reference?id=1000086878>  
 (08.02.2012 tarihinde erişilmiştir.)
- ERKİN, Hüseyin Can, (2002), "Japon Gezgin Ienaga Toyokiçi'nin 1899-1900 Hatıratı", *Osmanlı Tarihi Araştırmaları Merkezi No:13*, Ankara, s.237-243.
- ERKİN, Hüseyin Can, (2004), *Geçmişten Günümüze Japonya'dan Türkiye'ye Bakış*, Ankara: Vadi Yayınları.
- ESENBEL, Selçuk, (2002), "Alacakaranlık Diplomasisi: Japonların Osmanlı İmparatorluğu'na İlgisi", *Tarih ve Toplum*, No: 218, İstanbul, s.4-19.
- HUNTER, Janet, (2002), *Modern Japonya'nın Doğuşu*, (çev. Müfit Günay), Ankara:İmge Yayınları.
- ISHII, S., İTŌ, T., & ŌKUBO, T. (1997), *Nihon-shi*, Tokyo: Yamakawa Shuppan.
- JAPONYA BÜYÜKELÇİLİĞİ  
[http://www.tr.emb-japan.go.jp/T\\_02/02.htm](http://www.tr.emb-japan.go.jp/T_02/02.htm) (14.02.2012 tarihinde erişilmiştir.)
- KOKUSHİKAN KENKYU NENPŌ (2009), *Nagase Hōsuke*  
[http://libw01.kokushikan.ac.jp/data/1002032/0000/regisfile/1884\\_9334\\_001\\_07.pdf#search='長瀬鳳輔'](http://libw01.kokushikan.ac.jp/data/1002032/0000/regisfile/1884_9334_001_07.pdf#search='長瀬鳳輔') (08.02.2012 tarihinde erişilmiştir.)
- KOTOBANK, *Nagase Hōsuke*  
<http://kotobank.jp/word/%E9%95%B7%E7%80%AC%E9%B3%B3%E8%BC%94>  
 (08.02.2012 tarihinde erişilmiştir.)
- MISAWA, Nobuo, (2003), "Relations between Japan and the Ottoman Empire in the 19th Century", *Ajames*, No.18-2, Japan.s.9-19.
- NAKAMURA, Masanori - vd., (1995), *Nihonshi Shiryō-shū*, Tokyo:Nihon Shoseki.
- MÜTERCİMLER, Erol, (1993), *Ertuğrul Faciası ve 21. Yüzyıla Doğru Türk-Japon İlişkisi*, İstanbul: Anahtar Kitaplar.
- NİHON REKİSHİKAN*, (1993), Tokyo: Shōgakukan.
- NAGASE, Hōsuke, (1915), *Toruko to Torukojin*, Tokyo: Fusanbō.
- ŞAHİN, F. Ş. Ulusan, (2001), *Türk-Japon İlişkileri*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.